

INNLEGG PÅ ARBEIDERPARTIETS GRUPPEMØTE ONSDAG 14.1.1981
REGJERINGENS ARBEID/DEN POLITISKE SITUASJONInnledning

Når jeg i en kort innledning skal ta for meg Regjeringens arbeid og situasjonen nå ved starten av Stortingets vårsesjon, blir det ingen kommentarer til de dagsaktuelle og dramatiske episoder. Disse spørsmål er tidligere avklart her i gruppen.

Det som jeg ser som min oppgave i dette gruppe-møtet, er å beskrive en del av bakgrunnen for Regjeringens arbeid med det økonomiske opplegg ut over dette året og med langtidsprogrammet. Her ligger nemlig også noen av

2

de vanskeligste politiske problemstillinger som vi blir stilt overfor i månedene som kommer.

1. Internasjonale utsikter

Det er fremdeles utryggheten som er det mest dominerende element i det internasjonale bildet ved inn- gangen til 80-årene. Siden 1973 har den økonomiske veksten i Vest-Europa blitt halvert, inflasjonen er blitt tredoblet og arbeidsledigheten er fordoblet.

Det er lite som tyder på at den svake utviklings- tendensen vi nå er inne i vil bli brudt i tiden fram til midten av 80-årene. En regner med en gjennomsnittlig produksjonsvekst for OECD-landene på vel 2 1/2 % fram til 1985, samt en viss neddemping av inflasjonstakten.

Arbeidsledigheten vil fortsatt øke.

Felles for den politikk som flere land nå legger for årene framover er at den vil gi en utvikling med fortsatt høy arbeidsledighet, svak produksjonsvekst, fallende realinntekter for vanlige inntektstakere og betydelige nedskjæringer på offentlige budsjetter.

I årene som kommer må en regne med at de viktigste markedslandene for norsk eksport, Sverige og Storbritannia vil få en vekst i totalproduksjonen som vil ligge betydelig lavere enn det som ellers vil være gjennomsnittet for OECD-området.

Sverige har nylig lagt fram et budsjettforslag med et underskudd på 80 milliarder norske kroner. Bruttonasjonalproduktet vil ifølge de svenske prognoser øke med 0,7%. Et moderat anslag for arbeidsledigheten

er 160.000, og realinntekten synker med 1 - 2 %.

Samtidig med budsjettforslaget varsler den svenske regjeringen innstrammingstiltak i flere omganger i løpet av året.

Fra noen økonomer (Chicago-økonomene) blir det foreslått at de økonomiske markedskrefter skal slippes fullstendig fritt. Skoler, helsestell, eldreomsorg og andre samfunnstjenester, - alt skal privatfinansieres.

2. Vår egen situasjon

Vår egen økonomiske situasjon bærer sterkt preg av den motkonjunkturpolitikk vi har lagt opp til. Våre kredittmuligheter og oljeinntektene gjorde det mulig å satse betydelig summer for å sikre utsatte deler

av vårt næringsliv og gjennomføre en sterk utbygging av den offentlige sektor. I tillegg har vi også ført en omfattende reformpolitikk med store økonomiske konsekvenser. For bare å nevne noen av de økonomiske løft vi har gjennomført i perioden:

- En betydelig heving av inntektsnivået i jordbruket.
- Overføringene til fiskeriene er sterkt økt.
- Støtten til industri og bergverk er økt med 17 % pr. år i perioden 1975 til 1979.
- Den økonomiske standard for store grupper lønntakere er blitt hevet, til dels betydelig.
- Det er gjennomført reduksjoner i arbeidstiden. Ny sykelønnsordning og arbeidsmiljølov.
- Trygdeordningen er bygget videre ut.

- Fra 1975 til 1979 er overføringene over stats- og trygdebudsjettet økt med gjennomsnittlig 11 % pr. år regnet i faste priser.

Den politikken vi har gjennomført har ført til at vi har greid å opprettholde full sysselsetting ^{regionalt}. Fra 1970 til 1980 har økningen i sysselsettingen vært totalt 147.000 årsverk. Av disse har vi fått 111.000 innenfor offentlig forvaltning.

Midt i alle fortredeligheter vi sliter med må vi ikke glemme dette: Vi har maktet å gjennomføre våre programforpliktelser om trygging av arbeidsplassene og en mer rettferdig fordeling av de økonomiske levekår.

Men den internasjonale negative økonomiske utvikling og til dels også vår egen politikk har medført

belastninger. Vi har måttet l le store underskudd i utenriksokonomien enn noen gang tidligere. Vi har fått en markert svekket konkurranseevne fram til 1977, og utviklingen i 1980 og utsiktene for 1981 tyder på at det norske kostnadsnivået nå igjen er på vei oppover. Vi har fått en svak produktivitets- og produksjonsutvikling i industrien fra 1974 av. Produksjonsvolumet i industrien ligger fortsatt under 1974-nivået.

3. Priser og inntekter

En sterk inflasjon er den store trussel mot v re arbeidsplasser i tida framover. Et sterkt pris- og kostnadspress fører til raskt økende problemer for konkurranseutsatt industri, både på hjemme- og utemarked.

Hvis vi greier å gjennomføre en politikk som

leder til en relativt stabil og lav prisstigning, vil det så å si automatisk trekke med seg fordeler. Erfaringer fra andre land som har klart dette, viser at en da kan komme inn i en positiv utvikling der prisstabiliteten bidrar til å styrke næringslivets konkurranseevne selv om valutakursen går oppover.

Slik inflasjonen virker i v rt økonomiske system fører den i realiteten også til en omfordeling av inntektene som i mange tilfelle kan bli av store betydning enn de tillegg lønnstakerne forhandler seg fram til.

Disse uheldige sider ved inflasjonen blir forsterket av et sterkt progressivt skattesystem. Vekst i prisnivået vil så å si automatisk føre med seg

krav om sterkere vekst i lønnsnivået for å motvirke effekten av skatteskjerpelsen.

Resultatet blir et økt kostnadspress i bedriftene. For å se på et konkret eksempel:

Skal en arbeidstaker i skatteklasser 2 med 70.000 kroner i inntekt få sin disponible realinntekt økt med 2.000 kroner, så vil det i et år med 10 % prisstigning kreve en økning i samlede lønnskostnader på 22.500 kroner.

Har arbeidstakeren 150.000 kroner i inntekt vil en økning på kr. 2.000 gi en samlet vekst i lønnskostnadene på 57.400 kroner.

En sterk prisstigning skaper også problemer for de offentlige budsjetter. Særlig gjelder dette i den kommunale økonomi. Lønnsveksten for kommunene ved

10

et inntektsoppgjør med sosial profil vil gi sterke utslag på budsjettene, og så lenge skatteinntektene ikke stiger tilsvarende, får dette uheldig virkning på den økonomiske situasjonen for kommunene.

Våre muligheter for å sikre de hovedmål vi har satt oss, - fortsatt trygghet for arbeid og inntekt og vern om vår sosiale standard, er avhengig av at vi makter å få til en senkning av takten i prisstigningen. En innsats mot inflasjonen vil måtte settes inn over et bredt felt og spenne over mange virkemidler. Inntektspolitikken vil her stå sentralt, og det vil være nødvendig å få til en tilfredsstillende balanse mellom produksjon, offentlig og privat forbruk og inntektsutviklingen.

3. Våre oppgaver.

Den internasjonale utvikling og den politikk det blir lagt opp til i andre land som vi har samhandel med, setter klare grenser for vår handlefrihet her hjemme.. Vi må konsentrere vår innsats på de oppgaver som vi i dagens situasjon ser er viktigst.

Det er for det første:

- sikre et grunnlag som kan gi oss arbeid for alle. Særlig gjelder dette for de områder som vi nå ser er spesielt utsatte og for de grupper som har de største vanskeligheter på arbeidsmarkedet,
- vi må sørge for at den sosiale standard vi

12.

har oppnådd og de samfunnstjenester vi har bygd ut, kan opprettholdes til tross for de vanskelige tider.

Innenfor det jeg vil kalle vår sosiale standard ligger slike avgjørende politiske oppgaver som boligpolitikk, våre helse- og sosialtjenester, eldreomsorgen og andre samfunnsoppgaver som har betydning for menneskenes livskvalitet og velferd.

Den omlegging av boligfinansieringen som vi var tvunget til å gjennomføre i fjor har utvilsomt gitt oss belastninger politisk. Omleggingen var nødvendig som et ledd i det samlede økonomiske opplegg, og det er vel også riktig å konstatere at omleggingen, finans- og kredittpolitisk har virket etter sin hensikt.

Nå er det ikke bare de endrede finansieringsordningene som skaper vanskeligheter på boligmarkedet. Det er flere andre faktorer som virker til en sterk stigning i boligkostnadene, som gjør at særlig unge familier får problemer.

Regjeringen vil i den boligmeldinga som vi nå arbeider med trekke opp linjer for framtidens boligfinansiering og politikk. Men uansett hvilke retningslinjer vi vil følge for boligpolitikken i tida framover, så er det et faktum vi ikke kommer utenom: Våre totale kostnader for boligbyggingen må bæres fram. Det det er spørsmål om er en fordeling av kostnadene mellom skatteseddelen og den betalte husleien.

Skal vi kunne få redusert bokostnadene må vi få ned byggekostnadene.

Viktige elementer i vår boligpolitikk vil være:

- Statsbankenes andel av finansieringen av nye boliger må fortsatt være sentral, og samspillet mellom statlig finansiering og kommunal tomtepolitikk må opprettholdes.
- Vi må sørge for at den subsidiering som ligger i de statlige overføringer i første rekke går til grupper som virkelig trenger det.
- Vi må sørge for gode arbeidsmuligheter og et godt grunnlag for boligsamvirket.

- Vi må ta i bruk virkemidler som kan øke produktiviteten i byggesektoren, noe som også er viktig for boligkostnadene.
- De spesielle problemer som vi har i sentrale strøk når det gjelder boligpolitikken, må løses gjennom en serie tiltak og virkemidler. Det gjelder i selve boligproduksjonen, og det gjelder mulighetene for regulering av omsetningen av eldre boliger innen boligsamvirket og bygging av boliger uten innskudd for de mest vanskeligstilte boligsøkere blant annet.

4. Vår politikk.

Inntektsoppgjørene til våren vil bli vår første prøvestein når det gjelder å gjennomføre en realistisk og målrettet økonomisk politikk.

Vi registrerer at stadig nye grupper melder seg i kampen om våre begrensede økonomiske ressurser.

I øyeblikket er det legene som aksjonerer.

Hvis de tendenser som vi hittil har sett til at grupper som ut fra sin funksjon eller spesielle plass i produksjonslivet gjennomfører en ubegrenset kravpolitikk, da vil våre sjanser til å skape en tryggere økonomisk basis for utviklingen framover bli ødelagt.

Økonomiske krav og aksjoner fra de sterke grupper i samfunnet kan undergrave våre muligheter

til å sikre arbeid og inntekt for alle.

De klare forutsetninger som Regjeringen la til grunn i sitt økonomiske opplegg for dette året, skattelettelser som skulle kompensere eventuelle framtidige krav fra høyt lønnsgruppene, og et inntektsoppgjør med sterkest vekt på de lavtlønte grupperes behov, står fast.

I første halvdel av 1980-årene vil det bli særlig viktig å få til:

Ordninger og tiltak som bidrar til å fremme hele arbeidslivets produktivitet. Mye av vår framtidige utvikling vil være avhengig av om denne innsatsen blir sterk nok.

Det vil også bli nødvendig med en bred inn-

sats for å dempe pris- og kostnadsutviklingen. I denne sammenheng å få til en realistisk forståelse av hvilken betydning oljeinntektene vil ha for vår økonomi.

Våre muligheter til å løse de viktige oppgaver som framdeles gjenstår i det norske samfunn er avhengig av at vi kan sikre en tilstrekkelig økonomisk vekst.

Hvis ikke det er mulig må nye økonomiske loft dekkes gjennom nedskjæringer på andre områder.

Vår samlede økonomiske bæreevne bestemmes av våre investeringer og produksjon.

Uansett hvor svimlende beløpene fra olje- og gassvirksomheten kan virke, så vil dette ikke kunne fri oss fra den realitet at våre økonomiske mulig-

heter også i framtiden vil bli avgjort av virksomheten på land.

Våre arbeidsplasser og vårt velferdssamfunns sosiale standard kan bare sikres gjennom et konkurransedyktig og vel utviklet næringsliv.

Til tross for oljeinntektene er det ingen snarveier utenom disse realitetene.

For å møte de krav og utfordringer oppgavene her stiller oss overfor, må vi til tider ta i bruk virkemidler som på flere måter kan være en belastning for et sosialdemokratisk parti.

Det gjelder bl.a. i kampen mot inflasjonen, hvor det kan bli nødvendig å gjennomføre tiltak som vil bli oppfattet som ubehagelige.

Men det er nødvendig for å trygge hovedmålene for vår politikk, bl.a. den fulle sysselsetting.
